

## שררה על הציבור

**מים ראשונים:** הקשר של נושא השררה לפרשת שמיני יתברר מיד בהמשך. בה במידה, ניתן לקשר נושא זה לפרשות אחרות בתורה, כגון: פרשת פקודי, מינוי הזקנים בפרשת בהעלותך, פרשת יוסף ואחיו ואף ספר דברים (העברת התפקיד ממשה ליהושע). מקצת מקישורים אלה נראה להלן. וכל המוסיף קישורים לפרשות ופרשיות ימינו ולענייני השעה והיום עושה זאת על אחריותו האישית, אבל לא בהכרח טועה ברוח דברי חז"ל. שוב הרחבנו בנושא זה בדברינו המשלימים [שררה](#) בפרשת קרח.

**וַיִּקְחוּ בְנֵי אֶהֱרֹן נֹדֵב וְאַבְיָהוּא אִישׁ מִחֶתְתּוֹ וַיִּתְּנוּ בָהֶן אֵשׁ וַיִּשְׂמִימוּ עָלֶיהָ קִטְרֹת וַיִּקְרְבוּ לִפְנֵי ה' אֵשׁ זָרָה אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אֹתָם: וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה' וַתֹּאכַל אוֹתָם וַיָּמָתוּ לִפְנֵי ה': (ויקרא י א-ב).<sup>1</sup>**

### ויקרא רבה כ' – נדב ואביהו שחצים היו

ר' לוי אמר: שחצים היו.<sup>2</sup> הרבה נשים היו יושבות עגונות ממתנות להם. מה היו אומרים: אחי אבינו מלך, אחי אמנו נשיא, אבינו כהן גדול ואנו שני סגני כהונה, אי זו אשה הוגנת לנו? ... ועוד מזאת: "ואל משה אמר עלה אל ה', אתה ואהרן, נדב ואביהו ושבעים מזקני ישראל" (שמות כד א) - מלמד שהיו משה ואהרן הולכין תחילה ונדב ואביהו מהלכים אחריהן וכל ישראל אחריהן. והיו אומרים: מתי שני זקנים הללו מתים ואנו נוהגים שררה על הציבור! ר' יודן בשם ר' איבו אמר: בפיהם אמרו זה לזה. ר' פנחס אמר: בלבם הרהרו. א"ר ברכיה: אמר להם הקב"ה: "אל תתהלל ביום מחר כי לא תדע מה ילד יום" (משלי כז א) - הרבה סייחים מתו ונעשו עורותיהן שטיחים על גבי אמותיהן.<sup>3</sup>

### שמות רבה נא א-ב – שררה בצדקה: שניים ושלושה

"אלה פקודי המשכן" - כך פתח ר' תנחומא בר אבא: "איש אמונות רב ברכות" (משלי כח כ) - זה משה שנעשה גזבר על מלאכת המשכן. שנו רבותינו: "אין ממנין שררה על הצבור בממון פחות משנים". והרי אתה מוצא שהיה משה גזבר לעצמו! ... אלא אע"פ שהיה משה גזבר לעצמו הוא קורא לאחרים ומחשב על ידיהם, שנאמר: "אלה פקודי המשכן אשר פקד על פי משה".<sup>4</sup>

### שיר השירים רבה פרשה ו (דונסקי סימן יז) (וילנא סימן יא) – האגוז החלקלק

אמר ריש לקיש: מה אגוז זה חלק, דתנינן: ר' שמעון אומר אף בחלקי אגוזים, וכל מי שעולה לראשו ואינו נותן דעתו האיך יעלה הוא נופל ומת ונוטל שלו מן האגוז, כך כל מי שהוא מנהיג שררה על הציבור בישראל ואינו

<sup>1</sup> שלוש פעמים כתוב: "לפני ה'", משמע, חטאם של נדב ואביהו היה בעיקרו "בין אדם למקום". ואכן, במדרש ובפרשנים מובאות דעות בכיוון זה, כגון: שהיו שתויי יין, שלא לבשו את בגדי הכהונה המתאימים ושחזו בשכינה בשעה שאכלו. וכמובן, שבפשטות הקריבו קטורת היכן שלא צוו (השווה עם קרח ועדתו, זו העצה שמשה נותן לבני שבטו כמבחן, אחרי שאחייניו מתו בה ...).

<sup>2</sup> שחצנים בלשונונו היום. לצד הדעות שמינו בהערה הקודמת, מובאות במדרש גם סיבות שהם "בתפר" בין אדם למקום ובין אדם לחברו, כגון: שהורו הלכה בפני רבם (משה), או שלא נטלו עצה זה מזה. אלה כבר סיבות שמביאות לדרשתו של ר' לוי שנדב ואביהו היו שחצנים ויהירים. ומכאן הדרך לשאיפה לנטילת השררה, קרובה מאד. ודווקא בשיטה זו ה-"לפני ה'" מועצם מאד, ללמדך שכל יהירות וגאוה היא כלפי א-להים ואדם.

<sup>3</sup> מדרש ויקרא רבה ידוע בריבוי פתגמים ואמרות של חכמת חיים. ראו דברינו [מכמני ויקרא רבה על הפרשה](#). וזה אחד מהם שאולי לא כ"כ ידוע. נראה שפוליטיקאים ותיקים היו שמחים לעשות בו שימוש למראה כל הצעירים שמקפצים סביבם ... ואנו די לנו בנושא השררה שביקשו נדב ואביהו על מנת לצאת ולהפליג קמעא בנושא הכללי של שררה על הציבור. אפשר שר' לוי מכוון לתופעה הכללית של קניית משרות בכסף (סנהדרין ז ע"ב, ירושלמי ביכורים ג ג) או שמא למשהו ספציפי יותר שאיננו מכירים.

<sup>4</sup> מדרש זה מבוסס על מסכת שקלים פרק ה משנה ב: "אין פוחתין משלשה גזברין ומשבעה אמרכלין ואין עושין שררה על הציבור בממון פחות משנים חוץ מן אחיה שעל חולי מעיים ואלעזר שעל הפרכות שאותן קיבלו רוב הצבור עליהן". ובמסכת בבא בתרא ח ע"ב: "תנו רבנן: קופה של צדקה נגבית בשנים ומתחלקת בשלושה, נגבית בשנים - שאין עושים שררות על הצבור פחות משנים, ומתחלקת בשלושה - כדיני ממונות". ובירושלמי פאה ח ו מנומק הצורך בשלושה משום שצדקה היא "דיני נפשות". אבל משמע שאם האדם אמין במיוחד, מאמינים גם לאחד. כך במשנה בשקלים לעיל. וברמב"ם הלכות מתנות עניים ט ה: "הקופה אינה נגבית אלא בשניים ... ומותר להאמין לאחד המעות של קופה". ובשו"ע יורה דעה רנו ג: "הקופה אינה נגבית בפחות משנים ... אבל לאחר שנגבית, אחד נאמן עליה להיות גזבר". לפיכך, משה שוודאי נאמנותו איננה פחותה מזו של "בן אחיה שעל חולי מעיים ואלעזר שעל הפרכות", נהג לפנים משורת הדין כאשר צירף אליו את איתמר כדי שיהיו שניים (וכך עשה גם בצלאל כשצירף אליו את אהליאב). וכבר הארכנו בנושא זה בדברינו [אלה פקודי המשכן](#) בפרשת פקודי. כנגד משה הענו שכל ימיו ברח מהשררה (ראה דברינו [דעה קניית מה חסרת - דעה חסרת מה קניית](#) בפרשת ויקרא) וכנגד אהרון שכל ימיו היה רודף שלום ועליו נאמר: "בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעוון" (מלאכי ב ו, ראה המדרשים על פסוק זה), דברו נדב ואביהו!

נותן דעתו היאך הוא מנהיג את ישראל, סוף שהוא נופל ונוטל שלו מתחת ידיהם, זהו שכתוב: "קודש ישראל לה' ראשית תבואתה כל אוכליו יאשמו" (ירמיה ב. 5).

### ברטנורא מסכת אבות פרק א משנה י – רבנות היא שררה

אהוב את המלאכה ושנא את הרבנות - ... התרחק מלנהוג שררה על צבור, שהרבנות מקברת את בעליה.<sup>6</sup>

### פסיקתא רבתי פסקא כב י' הדברות תנינותא – שררה היא נשיאת שם ה' לשוא

"לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא" - אמר רבי זעירא: אם בשבועת שוא הכתוב מדבר הרי אמר: "לא תשבועו בשמי לשקר" (ויקרא יט יב).<sup>7</sup> מה תלמוד לומר: "לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא"? שלא תקבל עליך שררה ואין אתה ראוי לשררה ... לעולם אל תהי רץ אחר שררה ... "ומה תעשה באחריתך בהכלים אותך רעך" (משלי כה ח).<sup>8</sup> למחר הם באים ושואלים לך שאילות, מה אתה משיבם? ... "נואף אשה חסר לב" (משלי ו לב) - הא כל המקבל עליו שררה בשביל ליהנות ממנה אינו אלא כנואף הזה ... אמר רבי אבהו: אני נקראתי קדוש ואתה נקראת קדוש, הא אם אין בך כל המידות שיש בי, לא תקבל עליך שררה.<sup>9</sup>

### שולחן ערוך חושן משפט סימן ח סעיף ד – בכבוד הדדי

אסור לדיין להתנהג בשררה וגסות על הצבור, אלא בענוה ויראה. וכל פרנס המטיל אימה יתירה על הצבור, שלא לשם שמים, אינו רואה בן ת"ח, לעולם. וכן אסור לנהוג בהם קלות ראש, אף על פי שהם עמי הארץ. ולא יפסיעו על ראשי עם קודש. וצריך שיסבול טורח הצבור ומשאם. ומצוה על הצבור לנהוג כבוד בדיין, ויהיה אימתו עליהם, וגם הוא לא יתבזה ולא ינהוג קלות ראש לפניהם.<sup>10</sup>

<sup>5</sup> גדולים וטובים החליקו על הגזע החלקלק של עץ האגוז. ראה במקבילה בפסיקתא: "האגוז הזה חלוק. מי שאינו אומן לעלות בו מיד הוא נופל, שצריך לשמור עצמו שלא יפול הימנו. כך, כל מי שמשרת את ישראל צריך לשמור עצמו שלא יטול את שלו מתחת ידיהם כגון משה וישעיה ואלהו. משה אמר: שמעו נא המורים (במדבר כ י) ונאמר: לא תביאו את הקהל הזה (שם כ יב). ישעיה אמר: ובתוך עם טמא שפתיים אנכי יושב (ישעיה ו ה) מיד: ובידו רצפה (ישעיה ו ו), אליהו: כי עזבו ברייתך בית ישראל (מלכים א יט י ויד) ונאמר: ואת אלישע בן שפט [מאבל מחולה] תמשח לנביא תחתך (מלכים א יט טז). וכבר הרחבנו בנושא האגוז החלקלק ושאר תכונותיו שבהם נמשלו ישראל, בדברינו [אל גינת האגוז ידנתי](#) בשיר השירים, שבת המועד פסח. עוד בכיוון זה של הקושי הגדול בשררה על עם ישראל, ראה שמות רבה כז ט: "כל הימים שאדם חבר לא איכפת לו בצבור ואינו נענש עליו. נתמנה אדם בראש ונטל טלית, לא יאמר: לטובתי אני נזקק, לא איכפת לי בצבור. אלא כל טורח הצבור עליו ... אמר לו הקב"ה: אתה הכנסת עצמך לזירה, ומי שהוא מכניס עצמו לזירה או ניצוח או נוצח. אמר לו הקב"ה: אני ואתה עומדים בזירה או ניצחת או ניצחתי". מנהיג של עם ישראל נמצא בעימות עם הקב"ה! ראה דברינו [אני ואתה עומדים בזירה, או ניצחת או ניצחתי](#) בפרשת יתרו וכן דברינו [אותם הנתונים תחת הבנין](#) בפרשת שמות והדברים קשורים, כמובן, גם למעמד המלך ביהדות ואכמ"ל.

<sup>6</sup> המשפט המלא הוא: "שמעיה אומר: אהוב את המלאכה ושנא את הרבנות ואל תתודע לרשות". ונחלקו המפרשים אם "רבנות" כאן משמעה שררה, בעיקר שררה חילונית, ואז הביטוי "שנא את הרבנות" מתחבר לן "אהוב את המלאכה" שלפניו והן "אל תתודע לרשות" שאחרי; או שמא מדובר ברבנות וכבוד של תורה, בדומה למאמר: "אל תעשם עטרה להתגדל בהם ולא קרדום לחפור בהם" (אבות ד ה) ואז הוא מתחבר ל"אהוב את המלאכה" שלפניו ופחות ל"אל תתודע לרשות" שאחרי. בכיוון הראשון, של שררה חילונית, הולך למשל פירוש מרכבת המשנה לר"י אלאשקר (אבות א יא) שכותב: "ואמר ושנא את הרבנות, בא לומר שאפילו במלאכתך לא תנהג בה רבנות. וג"כ הזהיר לאדם שלא ירדוף אחר השררה, ובפרט להיות פרנס ממונה על הצבור, שכן אמרו חז"ל שכיון שנתמנה אדם פרנס מלמטה מכריזין עליו רשע מלמעלה. וכבר הזהירו על הרבנות עד שאמרו (ברכות נה ע"א), מפני מה מת יוסף קודם אחיו, מפני שנהג עצמו ברבנות". וכן פירש מגן אבות לרשב"ץ (אבות א י): "... וענין רבנות, שלטנות. וחלילה מלמנוע לאדם שלא ישתדל לבוא לידי רבנות של תורה". לעומתם, ראה דברים חוצבי-להבות-אש של הרמב"ם בהלכות תלמוד תורה פרק ג הלכה י: "כל המשים על לבו שיעסוק בתורה ולא יעשה מלאכה ויתפרנס מן הצדקה הרי זה חלל את השם ובזה את התורה וכבה מאור הדת וגרם רעה לעצמו ונטל חייו מן העולם הבא, לפי שאסור ליהנות מדברי תורה בעולם הזה. אמרו חכמים כל הנהנה מדברי תורה נטל חייו מן העולם, ועוד צונו ואמרו אל תעשם עטרה להתגדל בהן ולא קרדום לחפור בהן, ועוד צונו ואמרו אהוב את המלאכה ושנא את הרבנות וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטילה וגוררת עון, וסוף אדם זה שיהא מלסטם את הבריות".

<sup>7</sup> נראה ששאלה זו היא רטורית ומטרתה להביאנו לדרשה שר' זעירא רוצה ללמדנו, שהרי יש שבועת שקר ויש שבועת שוא ואין זה אותו הדבר. ראה רמב"ם הלכות שבועות פרק א: "שבועת שוא ... האחת, שנשבע על דבר הידוע שאין כן, כיצד כגון שנשבע על האיש שהוא אשה, ועל האשה שהוא איש, ועל עמוד של שיש שהוא של זהב ... השניה, שנשבע על דבר ידוע שאין בו ספק לאדם שהוא כן, כגון שנשבע על השמים שהוא שמים, ועל האבן זו שהיא אבן". ויש עוד מיני שבועת שוא, ראה שם וראו גם דברינו [לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא](#) בפרשת יתרו.

<sup>8</sup> הפסוק המדויק והמלא הוא: "אל תצא לרב מהר פן מה תעשה באחריתך בהקלים אתך רעך". והמעתיקים שבשו.

<sup>9</sup> עם כל חריפותו של מדרש זה (בעל שררה הוא נואף, הוא נושא את שם ה' לשוא!), אין הוא פוסל לחלוטין את נושא השררה. משהו הרי צריך להנהיג את הציבור. כמו שבועה שמחד גיסא נצטוונו לנקוט בה משנה זהירות, אבל מאידך גיסא, כשלעצמה איננה דבר פסול ("ונשבעת חי ה' בְּאֵמֶת בְּמִשְׁפָּט וּבְצִדְקָה וְהִתְבָּרַכְנוּ בּו גוֹיִם וּבּו יְתִהַלְלוּ", אומר הנביא ירמיהו בפרק ד פסוק ב, ראה כל המדרשים על פסוק זה). כך גם המנהיגות. אם יש בך את המידות הראויות, אפשר שלא רק שמותר לך, אלא אולי אפילו חייב אתה לקבל עליך שררה. ראה הסיפור בגמרא קידושין עו ע"ב על שני אנשים שרבו על השררה. אחד מהם היה רב ביבי והשני היה מארחו של רב אדא בר אבהו שהפך בזכותו לקבלת המשרה. שם נראה שהיחס לשררה איננו בהכרח שלילי.

<sup>10</sup> לכתחילה, צריך אדם לברוח מלשבת בדין. ראה רמב"ם הלכות סנהדרין פרק ג הלכה י: "כך היה דרך חכמים הראשונים בורחין מלהתמנות, ודוחקין עצמן הרבה שלא ישבו בדין עד שידעו שאין שם ראוי כמותם ושם ימנעו מן הדין תקלקל השורה, אעפ"כ לא היו יושבין בדין אלא עד שמכבידין עליהם את העם והזקנים ופוצרים בהן". אבל מרגע שנתמנה, ינהג הוא כבוד בקהל והקהל ינהג

## מדרש תנאים לדברים פרק א פסוק טו – מינוי הזקנים

"וואקח את ראשי שבטיכם" - משכתים בדברים. בתחילה אמרתי להם דברי שבח: אשריכם שנתמניתם על הציבור. אשריכם, למי אתם באים לשמש בשררה? לבני אברהם יצחק ויעקב. בני אדם שנקראו בני אחים ורעים צאן מרעיתי בכל לשון של חיבה.<sup>11</sup>

## ספרי דברים פסקא טז "בעת ההיא" - אתם משועבדים לציבור

מעשה ברבי יוחנן בן נורי וברבי אלעזר חסמא שהושיבם רבן גמליאל בישיבה ולא הרגישו בהם התלמידים. לעתותי ערב הלכו וישבו להם אצל התלמידים. וכך היתה מדתו של רבן גמליאל, כשהיה נכנס ואומר: שאלו - בידוע שאין שם קינתור. כשהיה נכנס ולא היה אומר: שאלו - בידוע שיש שם קנתור.<sup>12</sup> נכנס ומצא את רבי יוחנן בן נורי ואת רבי אלעזר חסמא שישבו להם אצל התלמידים. אמר להם: יוחנן בן נורי ואלעזר חסמא! הרעותם לצבור שאי אתם מבקשים לעשות שררה על הצבור. לשעבר הייתם ברשות עצמכם מכאן ואילך הרי אתם עבדים משועבדים לצבור.<sup>13</sup>

## תלמוד ירושלמי פסחים פרק ו הלכה א – לפני השררה ואחריה

אמר רבי יושע בן קבסי: כל ימי הייתי בורח מן השררה. עכשיו שנכנסתי, כל מי שהוא בא ומציאני, בקומקום הזה אני יורד לו. מה הקומקום הזה כווה ומפציעו מפחס בו, כך אני יורד לו.<sup>14</sup>

כבוד בו. וכדברי אורחות חיים הלכות דיינים אות א: "אסור לדיין לנהוג בשררה על הצבור ובגסות הרוח אלא בענוה וביראה. ולא ינהוג קלות ראש בהם, אע"פ שהן עמי הארץ. ואל יפסיע על ראשי עם קדש. ואף על פי שהן הדיוטות ושפלים, בני אברהם יצחק ויעקב הם. והי סובל טורח הצבור ומשאן כמשה רבינו ע"ה שנאמר בו: כאשר ישא האומן את היונק. הרי הוא אומר: ואצוה את שופטיכם - אזהרה לדיין שיסבול את הצבור. צא ולמד ממשה רבן של כל הנביאים שנאמר לו: ויצום אל בני ישראל ומפי הקבלה למדו שאמר למשה ולאהרן על מנת שיהיו סוקלין ומקללין אותן. וכן צריכין הצבור לנהוג כבוד לדיין שנאמר: ואצוה אתכם - אזהרה לצבור שתתא אמת הדיין עליהם. ולא יתבזה בפניהם ולא ינהוג קלות ראש בעצמו. כיצד? לא יעשה מלאכה בפני שלשה ולא יאכל וישתכר בפני רבים ולא יהיה בכניסת עמי הארץ. ולא יאכל בסעודת מרעות וכן ישמר עצמו מכל כיוצא בזה".

<sup>11</sup> משה שלא רצה בשררה ולא יכל לעמוד בה לבדו (ראה פרשת המתאוננים) מצטווה למנות לו סנהדרין ראשונה, שבעים איש מזקני ישראל שיסייעו בידו. והוא מושך אותם בדברים ומדבר על לבם שיסכימו למינוי. ועפ"י מדרש ספרי זוטא (הורוביץ) במדבר יב א פרשת בהעלותך שמחו בהם בני ישראל: "כיון שנתמנו הזקנים הדליקו כל ישראל נרות ועשו שמחה בשביל שעלו שבעים זקנים לשררה". אך ראה מה עושה ממדרש תנאים זה (שיסודו בספרי דברים טו), מדרש מאוחר יותר כמו ילקוט שמעוני. ראה ילקוט שמעוני פרשת בהעלותך רמז תשלו בפרשת מינוי הזקנים: "ולקחת אותם אל אהל מועד (במדבר יא טז) - אמר לו: קחם בדברים. בתחילה אמור להם דברי שבח: אשריכם שנתמניתם. וחזור ואמור להם דברי פגם: הווי יודעין שסרבנים וטרחנים הם, על מנת כן תהיו מקללי עליכם, שיהו מקללין אתכם וסוקלין אתכם באבנים - מה שהתנית עמך התנה עמהן". וכבר הארכנו לדון בנושא זה בדברינו [בני סרבנים הם](#) בפרשת שמות, ועל מינוי הזקנים בדברינו [קול אחד וקולות רבים](#) בפרשת בהעלותך. ואחרי כל זה, באים דתן ואבירם ומאשימים את משה "כי תשתרר עלינו גם השתרר" וצער גדול היה למשה על כך (במדבר רבה יח). ראו בדברינו המשלימים [שררה](#) בפרשת קרח.

<sup>12</sup> היינו שהיה רבן גמליאל פותח את הדין והלימוד בבית המדרש בפניה: מי יש לו לשאול דבר מה. וכאשר לא עשה כן, ידעו שיש בלבו על היושבים בבית המדרש. את הקטע הזה בספרי לא הבנו עד סופו והמאיר עינינו יבורך.

<sup>13</sup> ראה סיפור זה, בשינוי לשון וחילוף אחד מהנפשות, במסכת הוריות דף י עמוד א. ר' יהושע, שנוסע בספינה עם רבן גמליאל ומרשים אותו בדיעותיו המדעיות, משתדל אצל רבן גמליאל לסדר משרה לר' אלעזר ור' יוחנן. אך הם מתרשלים במילוויה: "... אמר ליה (רבן גמליאל לר' יהושע): כל כך בידך ואתה עולה בספינה? אמר לו (ר' יהושע לרבן גמליאל): עד שאתה תמה עלי, תמה על שני תלמידים שיש לך ביבשה, רבי אלעזר חסמא ורבי יוחנן בן גודגאד, שיודעין לשער כמה טיפות יש בים, ואין להם פת לאכול ולא בגד ללבוש! ונתן דעתו להושיבם בראש. כשעלה, שלח להם ולא באו, חזר ושלח ובאו. אמר להם: כמדומין אתם ששררה אני נותן לכם? עבדות אני נותן לכם, שנאמר: וידברו אליו לאמר אם היום תהיה עבד לעם הזה (מלכים א' יב)". מה שמתקשר עם דמותו של רחבעם שנהג ביהירות ובשררה רבה והפסיד את חצי הממלכה. ראה הסיפור במסכת הוריות במלואו שם. אבל המסקנא לענייננו היא שלפעמים הצטנעות וחוסר הפגנת שררה הם חוסר מנהיגות וחוסר אחריות. אם קבלת תפקיד - בצע אותו! ראה (שוב) שמות רבה כז ט: "כל הימים שאדם חבר לא איכפת לו בצבור ואינו נענש עליו. נתמנה אדם בראש ונטל טלית, לא יאמר: לטובתי אני נזקק, לא איכפת לי בצבור. אלא כל טורח הצבור עליו. אם ראה אדם מעביר ביא (עושה עוול) על חברו או עובר עבירה ולא ממחה בידו, הוא נענש עליו", בדברינו [או נצחת או נצחתי](#) בפרשת יתרו. עוד ראה הסיפור בגמרא קידושין ע"ב על שני אנשים שרבו על השררה. אחד מהם היה רב ביבי והשני היה מארחו של רב אדא בר אהבה שהפך בזכותו לקבלת המשרה. שם נראה שהיחס לשררה איננו בהכרח שלילי.

<sup>14</sup> ובמקבילה בתלמוד הבבלי מסכת מנחות קט ע"ב: "תניא, אמר ר' יהושע בן פרחיה: בתחילה כל האומר עלה לה, אני כופתו ונותנו לפני הארי. עתה כל האומר לי לירד ממנה, אני מטיל עליו קומקום של חמין". וקדם לשניהם מאמרו של יהודה בן טבאי באבות דרבי נתן נוסח ב פרק כ: "עד שלא נכנסתי לשררה הייתי בורח ממנה. כשנכנסתי לשררה כל מי שהוא מבקש להוציאני מתוכה, אני יורד עליו בקבביות". נראה שמאמר זה, אולי יותר מכולם, יורד עד תהומות הנפש ועד נבכי השררה. בגילוי לב של בני אדם המכירים בחסרונותיהם וחולשותיהם. כמו דברי חכמים על עצמם. תלמידי החכמים ספונים באוהלה של תורה ובורחים משררה ומעיסוק בצרכי הציבור, אבל אם עלו ותפסו שררה והתרגלו לכוחה ולמנעמיה, אוי לו למי שינסה לסלקם ממנה. מה שמעניין הוא גם ההקשר של הבבלי הוא הריב בין חונוי ושמעי בני שמעון הצדיק על הכהונה הגדולה - ראו בדברינו [בית חונוי](#) בפרשת תרומה. כדוגמא, מוזכר שם גם שאול שבתחילה הצטנע וברח מהמלוכה, וכשעלה ביקש להרוג את דוד. אך בירושלמי, ההקשר הוא המעשה של הלל ובני בתירא שנתנו לו את הנשיאות, משום שהיה גדול מהם בתורה. ראה איך רבי מצאצאי הלל אומר על עצמו בכנות וגילוי לב דומה: "כל מה שיאמר לי אדם אני עושה, חוץ ממה שעשו בני בתירא לזקני" (בראשית רבה לג ג). וכבר הארכנו

### מסכת עדויות פרק ה משנה ו – עקביא בן מהללאל

עקביא בן מהללאל העיד ארבעה דברים.<sup>15</sup> אמרו לו עקביא חזור בך בארבעה דברים שהיית אומר ונעשך אב בית דין לישראל. אמר להן: מוטב לי להיקרא שוטה כל ימי ולא ליעשות שעה אחת רשע לפני המקום. שלא יהיו אומרים בשביל שררה חזר בו.<sup>16</sup>

### מדרש תנחומא (בובר) פרשת ויקרא סימן ד – השררה שבורחת ושרודפת

"ויקרא אל משה". זהו שאומר הכתוב: "גאות אדם תשפילנו ושפל רוח יתמוך כבוד" (משלי כט כג) - כל מי שבורח מן השררה השררה רודפת אחריו.<sup>17</sup> שאול ברח מן השררה בשעה שבא למלוך ... כשבאו ואמרו לו דבר המלוכה, אמר להם: אין אני ראוי למלכות, אלא שאלו באורים ותומים, אם ראוי אני, ואם לאו הניחו אותי. ... מיד החביא עצמו עד ששאלו אורים ותומים, ויאמר ה' הנה הוא נחבא אל הכלים ... זה ברח מן השררה ורדפה אחריו. ואבימלך בן ירובעל רדף אחר השררה וברחה ממנו ... ומשה ברח מן השררה בשעה שאמר לו הקב"ה: לכה ואשלחך אל פרעה וגוי (שמות ג י), ויאמר בי אדני שלח נא ביד תשלח.<sup>18</sup>

### שבת שלום

### מחלקי המים

**מים אחרונים 1:** ובתפילת הכהן הגדול ביום הכיפורים: "ואל יצטרכו בה עמך ישראל אלו לאלו ואל יגביהו ישראל שררה אלו על אלו" (ירושלמי יומא ה ב, ויקרא רבה כ ד פרשת אחרי מות).

**מים אחרונים 2:** דין מיוחד שלא הספקנו לדון בו היא האפשרות שאדם שהיה בתפקיד ציבורי וסרח, יכול לחזור לשררה לאחר שריצה את עונשו. ראו מסכת מכות פרק ב משנה ח: "רוצח שגלה לעיר מקלטו ורצו אנשי העיר לכבדו יאמר להם רוצח אני אמרו לו אף על פי כן יקבל מהן ... וחוזר לשררה שהיה בה דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר לא היה חוזר לשררה שהיה בה". ולהלכה ברמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק ז הלכות יג-יד: "רוצח ששב לעירו אחר מות הכהן הגדול הרי הוא כשאר כל אדם ... שכבר נתכפר לו בגלותו. ואף על פי שנתכפר לו אינו חוזר לשררה שהיה בה לעולם אלא הרי הוא מורד מגדולתו כל ימיו הואיל ובאה תקלה זו הגדולה על ידו". כל זה לגבי רציחה בשוגג כמובן. ומה עם עבירות כבדות אחרות כגון לקיחת שוחד, הטיית דין, מעילה בכספי הציבור וכו'. לא מצאנו התייחסות לנושאים אלה במקורות חז"ל וכל היודע דבר אודות הנושא, אנה יחיש שמועתו אלינו.

לדון, בערב פסח שחל להיות בשבת, בנושא **בני בתירא**, שכמוהם לא היה וכמותם כנראה לא יהיה איש בענווה אמיתית של מי שבאמת בורח מהשררה ומוכן לוותר עליה לטובת מי שראוי יותר.

<sup>15</sup> בניגוד לדעת רוב החכמים ולא היה מוכן לקבל את הכרעת הרוב עד שכמעט ונידו אותו. ראו בהמשך המשנה שם מה הם ארבעה דברים אלה.

<sup>16</sup> ובהמשך המשנה שם: "בשעת מיתתו אמר לבנו: בני, חזור בך בארבעה דברים שהייתי אומר. אמר לו: ולמה לא חזרת בך? אמר לו: אני שמעתי מפי המרובים והם שמעו מפי המרובים, אני עמדתי בשמועתי והם עמדו בשמועתי. אבל אתה שמעת מפי היחיד ומפי המרובין, מוטב להניח דברי היחיד ולאחוז בדברי המרובין. אמר לו: אבא, פקוד עלי לחבירך. אמר לו: איני מפקיד. אמר לו: שמא עילה מצאת בי? אמר ליה: לאו מעשיך יקרבוך ומעשיך ירחקוך".

<sup>17</sup> ובגמרא עירובין דף יג עמוד ב: "כל המחזר על הגדולה - גדולה בורחת ממנו, וכל הבורח מן הגדולה - גדולה מחזרת אחריו".

<sup>18</sup> מעניין סדר הדברים במדרש אשר בוחר לפתוח בשבחו של שאול, משם לגנותו של אבימלך ומשם לשבחו של משה! מדוע לא פתח המדרש במשה? אולי משום שמשה סירב יתר על המידה עד שהקב"ה כועס עליו ככתוב: "ויחר אף ה' במשה" (שמות ד יד). ראו דברינו **שלח נא ביד תשלח** בפרשת שמות. ואפשר שהדרשן רוצה לפתוח במלך הראשון שקם לישראל בעוד שעל משה אומר המדרש שאמר "הנני למלכות" ונדחה ונאמר לו: "אל תקרב הלוים" (בראשית רבה נה ו, שמות רבה ב ו). וכבר הרחבנו לדון במקום אחר אם בכ"ז היה למשה דין של מלך.